

Rakaczki István:

AZ OROSZ KÁOSZELMÉLET

DOI: 10.35926/HSZ.2023.1.9

ÖSSZEFOGLALÓ: A tanulmányban az 1917-es orosz forradalmaktól követhetjük nyomon a klasszikus hadviselés megváltozását. A szerző bemutatja a propaganda és a dezinformáció előtérbe kerülésének folyamatát, majd Geraszimov doktrínáját, amely a modern orosz káoszelméletet foglalja össze. A szerző szerint az orosz birodalmi eszmék újjáéledése vezetett a Krím anektálásához, illetve 2022-ben az Ukrajna elleni agresszióhoz; a hibrid háború fegyveres folytatása új helyzetet teremtett Európában.

KULCSSZAVAK: információs káosz, Geraszimov-doktrína, putyini törekvések, Krím félsziget, ukrajnai agresszió

A SZERZŐRŐL:

Rakaczki István,¹ az NKE Hadtudományi Doktori Iskola hallgatója

BEVEZETÉS

Clausewitz, a nagy hadtudós szerint a háború a politika folytatása más eszközökkel. Ez alapjaiban igaz volt a 20. századig, amikor e tétel folyamatos változása követhető nyomon.

Korábban a hadüzenet képezte a háború kezdetét, ma ez már gyakorlatilag nem „divat”. Az első világháború harmadik évében indult el az a folyamat a Lenin vezette bolsevik forradalommal/katonai puccsal, ami alapjaiban változtatta meg a 20. századi világot. Az első választott orosz parlamentben a „bolsevikok” még jelentős kisebbségben voltak. Lenin vezetésével azonban az orosz nagyvárosokban (pl. Szentpétervár, Moszkva, az európai területen lévő iparvárosok stb.) elindult a nyílt propaganda. A városok terein, a nyilvános helyeken alapjaiban és rendszeresen ugyanazok az információk hangzottak el – Oroszországnak ki kell lépnie a háborúból, a munkásságnak kezébe kell vennie a saját és az ország sorsának irányítását. Amikor a „kritikus tömeg” létrejött, bekövetkezett az 1917. októberi puccs:² átvették a hatalmat a parlamentben, kivégezték a Romanov-dinasztia minden föllelhető tagját, és bevezették a proletárdiktatúrát.

A történesek elemzése alapján látható, hogy a fegyveres harcot megelőzte a folyamatosan jelen lévő propaganda, mely elősegítette a belső káosz kialakítását, amelyre már rá lehetett építeni a regnáló hatalom fegyveres megsemmisítését.

Az integrált stratégia koncepciójának a gyökerei – amely az államhatalom összes rendelkezésre álló eszközének felhasználásában gondolkodik – tehát Leninig nyúlnak vissza. Lenin ismerte és dicsérte Clausewitz munkásságát, és úgy vélte, hogy a forradalmi háború

¹ 1974–1979 között a Szovjetunióban tanult. A leírtak tükrözik a tanulmányai és a tapasztalatai alapján szerzett információkat.

² Rob Attar: A vörös hajnal. BBC History, VII. évf., 2017/11., 35–39.

és a politika elválaszthatatlan egymástól. A háború ilyen átfogó értelemben meghatározott értelmezése a Szovjetunió hosszú távú célja lett.³

A technológia fejlődése jelenleg lehetővé teszi a modern számítógépes hálózatokban végzett információs műveletek útján az információ fegyverként történő alkalmazását az ellenség ellen. Az információ fegyverként történő alkalmazása az ellenség megosztása és demoralizálása érdekében nem mai újdonság.⁴

A Szovjetunió teljes történetét végigkíséri a háború, ami a kommunista alapelméletből következik: a világon fokozatosan győznie kell a kommunista eszméknek, ami csak háború útján lehetséges. A fokozatos térhódítás történhet fegyveres harc útján, valamint minden egyéb rendelkezésre álló eszköz alkalmazásával, amit mai szóhasználatnál hibrid háborús eszközöknek nevezünk. Ilyenek a propaganda, az eszmék, a forradalom exportja, a partizánháború, a titkos fegyverszállítások, a politikai manipuláció, a felforgató kémtevékenység, a helyi hatalom lejáratása, a politikai gyilkosságok stb.

TÖRTÉNELMI VISSZATEKINTÉS

Az alábbi rövid történelmi áttekintést nagyrészt Forman Balázs: *Oroszország válaszüton* című cikkében foglaltak alapján teszem meg.⁵ A Szovjetunió létezése során mindig elsődleges szempont volt a hadipotenciál fenntartása, folyamatos növelése. Fontos cél volt a bipoláris katonai állapot fenntartása. E szempont háttérbe szorította a lakosság életkörülményeinek, életszínvonalának az emelését, a szükséges beruházások megvalósítását.

A szovjet gazdaságirányítás 1945-ben ugyanazzal a dilemmával szembesült, lehet-e a birodalmat megvédeni és a lakosság életszínvonalát emelni egyszerre, vagy választani kell a kettő között? A hadsereg és az annak működéséhez szükséges infrastruktúra kiépítése lett a válasz.

1945-ben a Szovjetunió újabb kihívással szembesült. Az Amerikai Egyesült Államok belépett az atomkorba. Ha Moszkva nem akart lemaradni, akkor neki is be kellett lépnie az atomhatalmak közé. Az atomfegyverkezés költségei azonban horribilisnek bizonyultak az ország számára. Az atomtöltetek előállításához nemcsak uránbányák szükségesek, hanem dúsítók, kohók és végső soron atomerőművek. Már önmagában az atomerőművek építése speciális anyagokat, nagy pontosságú gépeket, berendezéseket és korszerű elektronikai irányítórendszert és nagyszámú jól képzett munkavállalót igényel.

A második világháború után Franciaország is követte ezt a modernizációs stratégiát, csak azzal a különbséggel, hogy ott a fejlesztések nagy része a civil társadalom, a polgári gazdaság, az állampolgári jólét növelésére irányult. Ha egységnyi GDP-re vetítjük a stratégiai atomtöltetek számát, akkor Oroszországban 32-szer annyi atomtöltet van, mint Franciaországban és 13-szor annyi, mint az Amerikai Egyesült Államokban. Ha ebből az összehasonlításból indulunk ki – illetve abból, hogy az atomtölteteket célba is kell juttatni –, akkor sajnos azt kell kijelentenünk, hogy Oroszország és az orosz ipar csúcsterméke

³ Определение современного российского конфликта: как Кремль развязывает войну? Научно-исследовательский доклад № 15, Общество Генри Джексона, Июнь 2018 года, 7. <https://freerussiahouse.org/wp-content/uploads/2019/01/ContemporaryConflict-Ru.pdf> (Letöltés időpontja: 2022. 04. 17.)

⁴ Uo.

⁵ Forman Balázs: *Oroszország válaszüton*. Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek, XIX. évf. 2022/1., 135–147. http://real.mtak.hu/141307/1/Strategiaifuzetek2022-1_135.pdf (Letöltés időpontja: 2022. 07. 20.)

az atomfegyver. Ennek a rendszernek kell elrettenenie a birodalom külső fenyegetőit. De ez a termék nem exportképes.

Az élelmiszerek, a fogyasztási cikkek gyártásának fejlesztését általában külföldi technológiák, szabadalmak, termékek megvásárlásával oldották meg. A hazánkban sokáig legismertebb személygépkocsit, a Ladát a Fiat 1966-os modelljének licence alapján gyártották. A mezőgazdasági termelés felfuttatásában a Magyarországtól ellesett tapasztalatok voltak a döntők. A szovjet gazdaság helyzete az első olajárrobbanás után enyhült. Az emelkedő kőolajárak és az azokból származó exportbevételek tették lehetővé a fogyasztási cikkek és az élelmiszerek nagyobb mennyiségű importját. Ez enyhítette a lakossági ellátás hiányosságait, de távolról sem számolta fel azokat.

Az ellátás viszonylagos javulását követően, az 1980-as évek közepétől ismét szembe kellett nézni a súlyos élelmiszerhiánnyal, a fogyasztási cikkek elosztásának zavaraiival. Ekkoriban került hatalomra az SZKP PB addigi legfiatalabb, nem mellesleg a mezőgazdaságért felelős tagja, Mihail Gorbacsov, a peresztrojka és a glasznosztj meghirdetője.

1991-ben bekövetkezett Oroszország geopolitikai katasztrófája, a Szovjetunió felbomlása. Mintegy 25 millió orosz került kisebbségi sorba a létrejött utódállamok területén. A legtöbben Ukrajnába (11 millió fő – kb. 25%) és Kazahsztánba (6 millió fő – kb. 37%) kerültek. Az ukrainai nyelvtörvényekben az oroszok nyelvhasználatát egyre inkább korlátozták, ahogy az új ország hivatalossá lett államnyelvének használata konszolidálódott. Ukrajna 2012-ig gyakorlatilag kétnyelvű volt, 2012 után viszont az orosz megszűnt hivatalos állami nyelv lenni.

Ukrajna első nyelvtörvénye még a szovjet időszakban, 1989-ben keletkezett, és egészen 2012-ig érvényben volt. Az 1989-ben megalkotott jogszabály nívuma az volt, hogy regionális szinten hivatalos nyelvvé tette azokat a kisebbségi nyelveket, amelyeknek a beszélői meghaladták a 10%-ot. A törvény parlamenti elfogadását botrányok övezték, a kérdésben nem alakult ki széles körű politikai konszenzus.

Az ukrán parlament 2019. április 25-én fogadta el az új nyelvtörvényt. Ez kötelezővé teszi az államnyelv használatát mindennemű szolgáltatói szféra számára. Az országban 2019. július 16. óta a repülőterek, vasútállomások és autóbusz-megállók neve csak ukránul lehet kiírva, és az ügyintézés is csak az államnyelven történhet. Volodimir Zelenszkij elnökválasztási kampányában kilátásba helyezte a nyelvtörvény felülvizsgálatát, de ez még nem történt meg.⁶

Érdekes képet mutatnak az ukrán elnökök. Egyedül Leonyid Kucsma tudott kitölteni két elnöki ciklust (1994–2005). A 2004-es választási kampány során megmérgezett, később a megismételt szavazáson győztes Juscsenko a következő elnökválasztáson, 2010-ben a szavazatok mindössze 5,5%-át szerezte meg. Az elnök az oroszbarát Janukovics lett, akit a 2014-es tüntetéssorozat és népfölkelés távolított el a hatalomból. Ennek egyik fontos előzménye, hogy Janukovics nem írta alá a társulási szerződést az EU-val.

Catherine Ashton EU-főképviselő szerint az Unió eddig egyetlen partnerének sem ajánlott olyan ambiciózus tartalmú társulási megállapodást, mint Ukrajnának. Ezért a kijevi döntés nemcsak Brüsszelben, hanem az ukrán nép körében is csalódást keltett.

A társulási megállapodás aláírásának előkészítését az ukrán kormány indoklása szerint nemzetbiztonsági okokból állították le. Egyúttal arról is döntöttek, hogy a gazdasági

⁶ Molnár Szabina: Életbe lépett az új ukrán nyelvtörvény. Index.hu, 2021. 01. 16. https://index.hu/kulfold/2021/01/16/karpatalja_ukrajna_kulhoni_magyarsag_nyelvtorveny/ (Letöltés időpontja: 2022. 04. 22.)

kapcsolatok fellendítésének érdekében felújítják a párbeszédet Oroszországgal, valamint a Független Államok Közösségével.⁷

A KRÍM FÉLSZIGET ELCSATOLÁSA

A 2014-es bizonytalan helyzetben – amikor Ukrajnának nem volt stabil politikai vezetése – Oroszország lépett: annektálta a Krím félszigetet.

A Krím félsziget Oroszországnak, illetve a Szovjetunióknak is nagyon fontos katonai területe már 200 éve. A fekete-tengeri hadiflotta központja a félsziget. A területén található legfontosabb kikötő Szevasztopol és a környéke. Itt állomásoztak a török ellen bevethető hajóhadak a 19. században, illetve a későbbiek során a Szovjetunió fekete-tengeri haditengerészetének az egységei – többek között a tengeralattjárók is itt voltak, vannak.

Szevasztopol környékén mészkőből felépült magaspart található. A hegy belsejében rengeteg folyosót, termet vájtak a Szovjetunió idején, ahol tárolták, javították a hadihajókat, elsősorban a tengeralattjárókat. Ez az elérhetetlen föld alatti bázis húzódik itt. Amikor a Szovjetunió szétesett és létrejött az önálló Ukrajna, akkor Oroszország és Ukrajna megállapodást kötött a Krím félszigeti orosz katonai bázis további használatáról. E tárgyalások zajlottak a 2010-es években is, aminek az volt a tétje, hogy hosszú távra aláírják a használati szerződést. A bizonytalan politikai helyzet abba az irányba mozdította az orosz vezetést, hogy a tárgyalás bizonytalan kimenetele helyett inkább megszerzi magának a teljes Krím félszigetet, hivatkozva arra, hogy ez valamikor Oroszország része volt. Ukrajnához csak 1954-ben került, amikor az ukrán származású szovjet pártfőtítkár, Nyikita Hruscsov az Ukrán Szovjet Szocialista Köztársaságnak adományozta a félszigetet Ukrajna és Oroszország egyesülésének 300. évfordulóján (többek között a sztálini terror által elkövetett holodomor⁸ 5–7 millió áldozatának a kompenzálására⁹).

A német megszállást követően, 1944-ben Sztálin deportáltatta az általa megbízhatatlannak tekintett őslakos krími tatárok legnagyobb részét. Mivel a félsziget fontos katonai terület, így az új lakosság nagy része a megbízható orosz nemzetiségű lett.¹⁰

A Szovjetunió felbomlásakor a Krímben is kibontakozott egy erős autonómia-mozgalom, amely 1992-ben még egy alkotmány elfogadtatásáig is eljutott, mely dokumentumot az ukrán parlament csak igen jelentős módosításokkal fogadta el. A félsziget 1991 után kezdetben Krími Köztársaságként létezett, majd 1995-től Krími Autonóm Köztársaságként Ukrajna része lett. A 2001-es népszámlálás adatai szerint a kétmillió lakosság 58,3%-a orosz, 24,3%-a ukrán, 12%-a pedig krími tatárnak vallotta magát.¹¹

⁷ Csalódást okozott Ukrajna az Európai Uniónak. Hvg.hu, 2013. 11. 22. https://hvg.hu/vilag/20131122_ukrajna_eu_csalodas (Letöltés időpontja: 2022. 05. 03.)

⁸ 1932-től 1934-ig tartott az ukrán történelem legnagyobb drámája: a holodomor (éhség), mely minimum 3 millió, de egyes számítások szerint közel 8 millió áldozatot követelt. Az eseményben egyszerre játszott szerepet a rossz termés és a sztálini diktatúra. Lásd Szabó Gyula: A kiéhezett Ukrajna – a holodomor történelmük legnagyobb népiirtása volt. Index.hu, 2022. 04. 17. <https://index.hu/gazdasag/2022/04/17/ukran-tortenelem-legnagyobb-nepirtasa/> (Letöltés időpontja: 2022. 07. 21.)

⁹ A Krím 1954-es átadásának dokumentumai. Oroszvalosag.hu, 2014. 03. 19. <https://oroszvalosag.hu/?t1=tortenelem&hid=4814> (Letöltés időpontja: 2022. 09. 28.)

¹⁰ Rácz András: Odamentek az orosz különleges erők, és megmondták, hogy ki lesz az új miniszterelnök. 444.hu, 2018. 03. 18. <https://444.hu/tldr/2018/03/18/odamentek-az-orosz-kulonleges-erok-es-megmondtak-hogy-kilasz-az-uj-miniszterelnok> (Letöltés időpontja: 2022. 04. 18.)

¹¹ Uo.

A független ukrán állam sosem fordított elég figyelmet és erőforrást a Krímre, így ott a lakosság legnagyobb részében nem erősödött meg az Ukrajna iránti lojalitás. Annál is inkább, mert a döntő többség etnikai identitástól függetlenül orosz anyanyelvű volt, így fokozottan tudott érvényesülni Oroszország kulturális és politikai vonzereje, valamint az orosz média hatása.

2014. február 22-én Kijevben az Ukrán Parlament 328 támogató szavazattal – ellenszavazat nélkül – leváltotta Janukovicsot az elnöki posztról. Putyin elnök azonnal megkezdte az információs műveleteket: elsőként hangoztatta az ukrán elnök eltávolításának jogszerűtlenségét, valamint hangsúlyozta, hogy számára Janukovics a regnáló elnök. A kijelölt orosz különleges erők egyes források szerint már 22–23-án átcsoportosítást hajtottak végre Oroszország nyugati határához, nem túl messze a Krím félszigettől.¹²

A katonai műveletek végrehajtására voltak tervek és valószínűsíthetően a politikai, diplomáciai, felforgató jellegű tevékenységek tekintetében is pontosan tudták, hogy mit fognak csinálni, de a katonai erő direkt módon történő alkalmazásának elkerülése érdekében kulcskérdés volt a nem katonai eszközök lehető legbékésebb alkalmazása és a stratégiai cél ilyenén való biztosítása. Másként fogalmazva: a háborús küszöb alatti tevékenységek olyan elegyét kívánták alkalmazni, amiben a jogszerűség látszata és a direkt katonai képességek alkalmazásának kerülése mellett biztosítható a nem katonai eszközök által kiváltott hatások maximalizálása, azaz területek elcsatolása háború nélkül. Ez csak a helyi politikai vezetés és irányítószervek – őszinte vagy kikényszerített – támogatása mellett valósulhatott meg, ami azt a látszatot biztosíthatja mind az orosz belpolitika, mind a krími lakosság, mind pedig a külföld számára, hogy ez egy alapvetően törvényes keretek között zajló, spontán szerveződő, a népek önrendelkezési jogán alapuló és alapvetően Ukrajna belpolitikai válságából, valamint belső törésvonalai mentén formálódó elszakadási folyamat.¹³

A 2014-es kijevei válság idején Szevasztopolban jelentős oroszpartii megmozdulásra került sor, ahol mintegy tízezer ember követelte, hogy a félsziget szakadjon el Ukrajnától. Ezek után február 27-én hajnalban jól felfegyverzett, kiválóan képzett, zöld egyenruhás, minden katonai azonosítási jelzések nélküli orosz különleges erők (a híres-hírhedt „kis zöld emberek”)¹⁴ és helyi szakadárok elfoglalták a szimferopoli parlament épületét és fegyverrel kényszerítették a képviselőket, hogy szavazzák meg egy új, oroszbarát kormány felállítását.

A folytatásban a Geraszimov-doktrínában is leírt konkrét információs műveletek befolyásolják az eseményeket. A félsziget telekommunikációs központjait elfoglalva, a bejövő optikai kábeleket elvágva, illetve mesterségesen zavart okozva az orosz katonák elérik, hogy az ukrán televíziós csatornák elérhetetlenek legyenek, a telefon-összeköttetések megszakadjanak, megszűnjön az internetkapcsolat, a kormányzati szereplők, a belbiztonsági és a katonai vezetők ne legyenek képesek Kijevvel egyeztetni, valamint a kormány ne legyen képes utasításokat adni. Az ukrán televíziós csatornákat orosz csatornákkal helyettesítik, azokon az orosz stratégiai célnak megfelelő hírekkel látják el a félsziget lakosságát.¹⁵

Annak ellenére, hogy a félszigeten közel húszezer ukrán katona állomásozott, nem volt semmilyen katonai ellenállás. Tehát az éppen csak létrejött ukrán ideiglenes kormánynak

¹² Holecz József: A Krím-félsziget 2014. évi elfoglalásának kronológiája. *Hadtudományi Szemle*, 2018/3., 72. <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/hsz/article/download/3824/3094/10522> (Letöltés időpontja: 2022. 07. 21.)

¹³ Uo.

¹⁴ Uo. 75.

¹⁵ Uo. 78.

sem ereje, sem képessége – és az eddigiek alapján lehetősége – sem volt arra, hogy a krími helyzetben megfelelő intézkedéseket hozzon.

A terület Kijev általi évtizedes elhanyagoltsága, az ukrán átmeneti kormány nem teljesen egyértelmű legitimitása, az etnikai oroszok magas aránya, az orosz kötődésű szervezett bűnözői körök széles körű befolyása és az orosz média túlsúlya a fegyveres erőszakkal kiegészülve megtették a hatásukat. A rendőrség és a központi közigazgatás állományának legnagyobb része egyáltalán nem állt ellen, sőt, egy részük problémamentesen „oldalt váltott”. Talán a legdöbbenetesebb átállás Gyenyisz Berezovszkij ellentengernagyé volt: az ukrán flotta főparancsnoki (!) tisztét betöltő Berezovszkij maga szólította fel a félszigeten állomásozó ukrán katonákat az átállásra.¹⁶

Összességében a Krím félsziget Oroszország általi megszállása az ukrán állam helyi szervei és a fegyveres erők lényegi ellenállása nélkül zajlott le. Az orosz vezetés felkészült egy esetleges közös ukrán–EU–NATO-fellépésre, de ez egyértelműen elmaradt.

Történt ez úgy, hogy Ukrajna szuverenitását és területi integritását négy, Oroszország által is aláírt egyezmény és szerződés garantálta: 1991-ben és 1994-ben egy-egy, 1997-ben pedig két orosz–ukrán szerződés. A Krímben történtek következményeként világszerte jelentősen meggyengült a nemzetközi biztonsági garanciákba vetett hit.¹⁷

A DONYEC-MEDENCE

A kelet-ukrán területeken (pl. Donyeck, Harkiv stb.) elindult kormányellenes tiltakozások egyrészt Oroszország érdekeit képviselték, másrészt Janukovicsét. A volt ukrán elnök korábban Donyeckben kezdte politikai pályafutását, politikai és üzleti érdekeltségei, illetve kapcsolatai a teljes donyecki régiót átszöttek. A 2014. március 1-jén kezdődött donyecki tiltakozások, melyek nagyon gyorsan tömegessé váltak, még nem voltak indokolhatóak Ukrajna ideiglenes politikai vezetésének nacionalista politikájával. Sokkal inkább valószínűsíthető, hogy Janukovics korábbi kapcsolatait és vagyonát felhasználva pénzelte őket, ami tökéletesen segítette az orosz stratégiai célokat.¹⁸ Ezek az események jó alapot adtak a kelet-ukrajnai szakadár politika elindításához.

Még meg sem száradt a tinta a Krím Oroszországhoz csatolását jóváhagyó dokumentumon, 2014 áprilisában a donyecki régióban található, jelentős részben orosz etnikumú lakosság ismét tüntetni kezdett az Oroszországhoz való csatlakozás mellett. A hónap során fegyveresek foglaltak el több önkormányzati és rendőrségi épületet is. Bár a milíciák többnyire ukrainai orosz fegyveresekből álltak, Oroszország hadianyaggal és zsoldosokkal is segítette a függetlenségi törekvéseiket.¹⁹

Volodimir Kulikov ukrán történész, a harkovi egyetem oktatója szerint a Donyec-medencének sajátos történelmi és kulturális karaktere van, ami megjelenik a helyiek identitásában is. Fontos ebben a képben, hogy ők kemények, és az őseik a lehetőségek földjére vándoroltak. Ugyanakkor nem mutatható ki az itt élők esetében olyan történelmi elkülönültség vagy hagyomány, mint például a baszkok esetében Spanyolországban, vagy a skótok esetében

¹⁶ Árulásáért cserébe az orosz Fekete-tengeri Flotta parancsnokhelyettese lett.

¹⁷ Rác: i. m.

¹⁸ Holecz: i. m. 77.

¹⁹ Cseke Péter Tamás: Oroszország nem akar független Ukrajnát – egy konfliktussorozat kronológiája. Maszol.ro, 2022. 01. 25. <https://maszol.ro/kulfold/Oroszorszag-nem-akar-fuggetlen-Ukrajnat-egy-konfliktussorozat-kronologiaja> (Letöltés időpontja: 2022. 05. 04.)

Nagy-Britanniában. A Donyec-medence korábbi népi mozgalmainak mindig gazdasági és sosem területi vagy nemzetiségi követelései voltak. A mostani háborút nem lehet levezetni egy történelmi ellenállásból, és ezért minden esély megvolna a politikai rendezésre, ha ezt a külső körülmények lehetővé tennék.²⁰

A kelet-ukrajnai régióban 2014 óta kisebb-nagyobb intenzitással folyamatos a fegyveres konfliktus. A részt vevő felek (Oroszország, Ukrajna, a szeparatisták) egymást hibáztatják azért, hogy tartós tűzszünet nem tudott létrejönni az elmúlt nyolc évben, habár a harcoló felek több tucat megállapodást írtak alá.

A kelet-ukrajnai háború elemzése nem témája a cikkemnek. Rövid megjelenítése azért szükséges, hogy eljussunk a 2022-es orosz invázió kezdetéhez.

A GERASZIMOV-DOKTRÍNA

Mielőtt röviden a jelenlegi eseményeket tárgyaljuk, nézzünk vissza a közeli múltba.

A 2014-es események előtt két évvel, 2012. 02. 27-én Putyin hosszú írása jelent meg *Oroszország és a változó világ* címmel a Moszkvai Hírek napilapban.²¹

Ha össze akarjuk hasonlítani az elnök mai és 10 évvel ezelőtti arcát, akkor látnunk kell akkori véleményét is. Ebben segítenek az orosz elnök írásából vett következő idézetek.

„Nem tudunk és nem is akarunk elszigetelődni. Oroszországot csak akkor tisztelik és veszik figyelembe, ha erős és szilárdan megalapozott. Kétségtelen, hogy továbbra is aktív és konstruktív módon fogunk fellépni az egyetemes biztonság megerősítése, a konfrontációról való lemondás, valamint az olyan kihívások hatékony kezelése érdekében, mint a nukleáris fegyverek elterjedése, a regionális konfliktusok és válságok, a terrorizmus és a kábítószer-kereskedelem. Mindent meg fogunk tenni annak érdekében, hogy Oroszország részese legyen a legújabb tudományos és technológiai fejlődésnek, és méltó helyet foglaljunk el a világpiacra. Arra fogunk törekedni, hogy a jelenlegi geopolitikai realitásokon alapuló új világrend rendszerének kialakítása zökkenőmentesen, szükségtelen megrázkódtatások nélkül történjen.”

„Mint korábban, most is úgy vélem, hogy a legfontosabb alapelvek közé tartozik a biztonság alapvető jelenléte minden állam számára, a túlzott erőhasználat elfogadhatatlansága és a nemzetközi jog alapelveinek feltétlen tiszteletben tartása. Mindezek figyelmen kívül hagyása a nemzetközi kapcsolatok destabilizációjához vezet.”

„Fontos, hogy az ENSZ és a Biztonsági Tanács képes legyen hatékonyan ellenállni egyes országok diktátumainak és önkényének a nemzetközi szinten. Senkinek sincs joga ahhoz, hogy magának tulajdonítsa az ENSZ előjogait és hatáskörét, különösen a szuverén államok elleni erőszak alkalmazása tekintetében.”

A 2012-es szíriai helyzettel kapcsolatban: „...csak azt kellett követelni a fegyveres ellenzékétől, amit a kormány is követelt, nevezetesen a harci egységek és különítményeik kivonását a városokból. Ennek megtagadása cinikus. Ha meg akarjuk őrizni a civilek biztonságát – és ez Oroszország elsődleges célja –, akkor a fegyveres összecsapás minden résztvevőjét meg kell nyugtatni.”

²⁰ Volodimir Kulikov: Miért pont Donyecknél van háború? 444.hu, 2014. 12. 14. <https://444.hu/tldr/2014/12/14/miert-pont-a-donnal-van-haboru> (Letöltés időpontja: 2022. 05. 04.)

²¹ Владимир Путин: Россия и меняющийся мир. Московские новости, 27. 02. 2014. <https://www.mn.ru/politics/78738> (Letöltés időpontja: 2022. 04. 18.)

„Az arab tavasz azt is világosan megmutatta, hogy a globális közvéleményt napjainkban a fejlett információs és kommunikációs technológiák használata alakítja. Elmondhatjuk, hogy az internet, a közösségi hálózatok, a mobiltelefonok stb. a televízióval együtt a bel- és a nemzetközi politika hatékony eszközévé váltak. Ez egy új tényező, amely átgondolást igényel, különösen az interneten történő kommunikáció egyedülálló szabadságának további előmozdításával, valamint a terroristák és a bűnözők általi felhasználás kockázatának csökkentése érdekében.”

„A puha hatalom – a külpolitikai célok fegyverek nélküli, de információs és egyéb befolyással történő elérésére szolgáló eszközök és módszerek összessége – szintén egyre gyakrabban kerül alkalmazásra. Sajnos ezeket a módszereket gyakran használják a szélsőségeség, a szeparatizmus és a nacionalizmus táplálására és provokálására, a közvélemény manipulálására és a szuverén államok belpolitikájába való közvetlen beavatkozásra.”

„Világos különbséget kell tenni a szólásszabadság és a normális politikai tevékenység, valamint a »puha hatalom« jogellenes eszközeinek használata között. Csak üdvözölni lehet a humanitárius és a jótékonsági civil szervezetek civilizált munkáját. Idetartoznak azok is, akik aktív kritikusai a jelenlegi hatalomnak. Ugyanakkor elfogadhatatlan az »ál-NGO-k« és más struktúrák tevékenysége, amelyek külső támogatással igyekeznek destabilizálni a helyzetet bizonyos országokban.”

A putyini véleményre pontosan egy évvel később, 2013 februárjában Valerij Geraszimov tábornok, az orosz fegyveres erők vezérkari főnöke 2000 szavas cikket publikált a Hadiipari Kurír hetilapban *A tudomány értéke az előrelátásban* címmel.²²

Geraszimov a szovjet taktikát a totális háború stratégiai katonai eszméjével ötvözte, és felvázolta a modern hadviselés új elméletét – ez inkább hasonlít az ellenség társadalmának a fellazításához, megingatásához, mintsem a közvetlen támadáshoz. Azt írta: „A háború szabályai megváltoztak. A politikai és a stratégiai célok elérésében a nem katonai eszközök szerepe megnőtt, és sok esetben még a fegyverek erejét is messze meghaladják hatékonyságukban.”²³

Sokan úgy látják, hogy ez a cikk egyértelmű magyarázatot ad Oroszország jelenlegi stratégiájára, a totális háború víziójára, amelyben a politika és a katonai konfrontáció filozófiailag és gyakorlatilag is egyazon tevékenységi körbe tartozik. Ez a „partizán típusú” megközelítés. Minden fronton alkalmazzák, a hagyományos és az aszimmetrikus hadviselés mellett különböző szereplők és eszközök, például hackerek, tömegmédia, üzletemberek, információ kiszivárogtatások és természetesen az álhírek bevonásával. Az internetnek és a közösségi médiának köszönhetően ma már olyan műveletek is lehetségesek, amelyekről a szovjet pszichológiai hadviselés szakemberei csak álmodni tudtak. Egész országok belügyeit lehet felforgatni pusztán információkkal.²⁴

A Geraszimov-doktrína adja az alapot ezekhez az új módszerekhez. A Kreml stratégiája a káosz. Geraszimov azt írja, hogy a cél az állandó aggodalom és konfliktus légkörének elérése egy ellenséges országban.

Ukrajnában Oroszország az elmúlt években a Geraszimov-doktrínát alkalmazta. A 2014-es tüntetések során a Kreml a szembenállás mindkét oldalán – az oroszbarát erők és az ukrán

²² Герасимов Валерий: Ценность науки в предвидении. 26. 02. 2013. Военно-промышленный курьер, 26. 02. 2013. <https://vpk-news.ru/articles/14632> (Letöltés időpontja: 2022. 04. 18.)

²³ Uo.

²⁴ Serg Marco: Теория хаоса в гибридной войне – Доктрина Герасимова. Петр и Мазепа, 15. 09. 2017. <https://petrimazepa.com/chaostheory.html> (Letöltés időpontja: 2022. 04. 18.)

nacionalisták oldalán – támogatta a szélsőségeket, és ezzel tovább szította a konfliktust, amelyet Oroszország ürügyként használt fel a Krím annektálására és a kelet-ukrajnai háború kirobantására. Ha ehhez hozzáadjuk az információs hadviselést és a homályos környezetet, amelyben mindenki kételkedik a szomszédja indítékaiban, és szinte senki sem akar hős lenni – ez egy olyan környezet, amelyben a Kremlnek könnyebb az irányítást gyakorolnia. Ez a Geraszimov-tan a gyakorlatban.²⁵

Geraszimov a tanulmányában az alábbi főbb gondolatokat fogalmazza meg:²⁶

- A huszonegyedik században a háború és a béke közötti különbség elmosódik. A háborúkat már nem hirdetik meg, és ha egyszer elkezdődnek, nem követik a megszokott mintát.
- Maguk a „hadviselési szabályok” is jelentősen megváltoztak. A politikai és a stratégiai célok elérésében a nem katonai eszközök szerepe megnőtt, és egyes esetekben hatékonyságuk felülmúlta a fegyverek erejét.
- Az alkalmazott módszerek középpontjában egyre inkább politikai, gazdasági, információs, humanitárius és egyéb nem katonai intézkedések széles körű alkalmazása áll, amelyeket a lakosság tiltakozási potenciáljának kihasználásával hajtanak végre.
- A hadviselés dinamikusabbá, aktívabbá és hatékonyabbá válik. Nincsenek taktikai vagy műveleti szünetek, amelyeket az ellenség kihasználhatna.
- A nagy létszámú csapatok (erők) stratégiai és műveleti szintű frontális harcai fokozatosan elavulnak. Az ellenségre gyakorolt távoli, érintkezés nélküli hatás egyre inkább a harcászati és a műveleti célok elérésének fő módjává válik. A célpontok kiiktatása a terület teljes mélységében történik. A stratégiai, a hadműveleti és a harcászati szintek, valamint a támadó és védekező intézkedések közötti különbségek eltűnnek.

A Geraszimov-doktrina összegzése: bármilyen erős is az ellenség, bármilyen kifinomultak is az erői és a harci eszközei, azok alkalmazásának formái és módszerei, mindig lesznek sebezhetőségek, ami azt jelenti, hogy van lehetőség a megfelelő ellenlépésre.²⁷

HIBRID HÁBORÚ UKRAJNA ELLEN

Az Ukrajna elleni hibrid háborút az Oroszországi Föderáció nem 2014 áprilisában, a Donyec-medencei események kezdetével indította el, és nem is februárban, a Krím elcsatolásával, ahogy azt sokan gondolják. A krími események kezdete a katonai komponens aktiválását jelenti, amelyre Moszkvának addig nem volt szüksége, mivel már minden a „terv szerint” zajlott. A hibrid háború terve valójában 2013. augusztus 14-én kezdett megvalósulni, amikor Oroszország tömegesen kezdte diszkriminálni az Oroszországba irányuló ukrán exportot, gazdasági károkat okozva ezzel Ukrajna számára. A cél nyilvánvaló volt: megakadályozni az EU-val kötendő társulási megállapodás aláírását és Ukrajnát egy orosz vámunióba kényszeríteni.²⁸

²⁵ Уо.

²⁶ Герасимов: i. m.

²⁷ Уо.

²⁸ Михаил Гончар et al.: Гибридная война Кремля против Украины и ЕС: энергетический компонент. Центр „Стратегія XXI”, 27. 10. 2014. <https://geostrategy.org.ua/analytika/analytichna-zapyska/gybrydnaya-voyna-kremlya-protyv-ukrainy-y-es-energetycheskyy-komponent> (Letöltés időpontja: 2022. 04. 18.)

A NATO korábbi biztonsági tanácsadója, Frank van Kappen holland tábornok volt az egyik első nyugati elemző, aki az eseményeket nevükön nevezte: „*Putyin hibrid háborút folytat Ukrajnában*” – közölte a tábornok még 2014. április 26-án.²⁹

Valerij Geraszimov az orosz Hadtudományi Akadémia 2013. februári ülésén tartott előadásában többek között az alábbiakat mondta: „A nem katonai eszközök szerepe a politikai és a stratégiai célok elérésében megnőtt, és egyes esetekben hatékonyságukat tekintve messze felülmúlták a fegyverek erejét. A nem katonai és a katonai intézkedések aránya 4:1.”³⁰ Ami a „nem katonai intézkedéseket” illeti az orosz változatban, ezek között az energiaforrások és az energetikai infrastruktúra döntő szerepet játszanak.

Pedig Oroszország önmagában csak azokon a regionális piacokon tud ármeghatározó piaci szereplő lenni, ahol technológiai adottságok révén monopolhelyzetben van. Egyébként árelfogadó pozícióban van, és nagyon rá van utalva a Kőolaj-exportáló Országok Szervezete (OPEC³¹), de különösen Szaúd-Arábia együttműködésére. Oroszország esetében így az exportált energiahordozó nem egy közönséges áru, hanem legalább egy stratégiai árucikk, vagy végső soron az importőr országokat fenyegető energetikai fegyver – írja Cyrus Bina, a minnesotai egyetem professzora 2013-ban a „*A Prelude to the Foundation of Political Economy: Oil, War, and Global Polity*” című munkájában.³²

Oroszország ezredforduló utáni magatartásának elemzése azt mutatja, hogy következetesen az energiaforrások fegyverként történő felhasználása felé mozdult el, és ezt gondosan kereskedelmi vitáknak álcázta a posztsovjet térség orosz szénhidrogén-vásárlóival szemben. Kevesen figyelnek arra a tényre, hogy az „*Oroszország 2020-ig szóló energiastratégiája*” című hivatalos dokumentum³³ a következő megállapítással kezdődik: „Oroszország jelentős energiahordozó-készletekkel és egy erős üzemanyag- és energiakomplexummal rendelkezik, amely a gazdasági fejlődés alapja, valamint a bel- és külpolitika eszköze.”³⁴

Putyin elnöksége alatt az orosz külpolitika célja, hogy Oroszországnak olyan szuperhatalmi státuszt szerezzen, amilyennel a Szovjetunió rendelkezett. Az orosz elnök már 2005-ben megjegyezte, hogy a Szovjetunió 1991-es összeomlása „az évszázad legnagyobb geopolitikai katasztrófája” volt. Így Putyin alatt Oroszország a nemzetközi szinten a szovjet *status quo ante* visszaállítására törekszik. Ebben az értelemben a Kreml energiastratégiája egy ambiciózus geopolitikai célt szeretne előmozdítani.³⁵

Az elemzés alapján megállapíthatjuk, hogy Oroszország sikeresen végrehajtotta a tervezett háborús programját – elsősorban a hibrid háború eszközeivel. A zűrzavaros időkben sikerült a Krímet annektálnia, ahol komolyabb fegyveres események nem történtek. Orosz parlamenti jóváhagyással és elnöki aláírással megtörtént a félsziget Oroszországhoz csatolása. Ezt követően Ukrajna donyecki vidékén szintén sikeresen indították el a helyi konfliktust, aminek eredményeként Luhanszk és Donyeck környéke azóta is állandó háborús helyzetben van. A NATO és az Európai Unió ekkor nem lépett fel egységesen. Az Európai Unió és sok más

²⁹ Софья Корниенко: Пиджак рвется по шву. Радио Свобода, 26. 04. 2014. <https://www.svoboda.org/a/25362031.html> (Letöltés időpontja: 2022. 07. 26.)

³⁰ Гончар et al.: i. m.

³¹ Organization of the Petroleum Exporting Countries.

³² Forman Balázs: i. m. 135–147.

³³ ЭНЕРГЕТИЧЕСКАЯ СТРАТЕГИЯ РОССИИ НА ПЕРИОД ДО 2020 ГОДА. КонсультантПлюс, 28. 08. 2003. http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_87926/67a85f9e2b4e8015de2c5b72eelc71c37a562946/ (Letöltés időpontja: 2022. 07. 26.)

³⁴ Гончар et al.: i. m.

³⁵ Гончар et al.: i. m.

ország bevezetett bizonyos szankciókat Oroszország ellen, de ezek nem voltak olyan horderejűek, hogy alapjaiban rendítették volna meg az orosz gazdaságot és a pénzügyi szektort.

Ezek után nem véletlen, hogy egy hosszabb előkészítést követően 2022. február végén Oroszország náciatlanítás és demilitarizálás ürügyével megtámadta Ukrajnát. Orosz részről emellett többször is hangoztatták, hogy a kelet-ukrajnai területeknek Oroszországhoz kellene tartozniuk.

A KATONAI AGRRESSZIÓ

Az orosz reguláris erők behatolásához felhasználták az ismert forgatókönyvet: segítségkérés érkezett. A jelen helyzetben ehhez az kellett, hogy a két szakadár terület kinyilvánítsa függetlenedését Ukrajnától, és létrehozza a „Donyecki” és a „Luhanszki Népköztársaságot”. A két „népköztársaság” területe összesen 17 279 km², lakosainak száma 3 millió 770 ezer fő. Ezt a két „államot” 2022. február 21-én Oroszország – egyedüli országgént – elismerte. Már a következő nap, február 22-én a Moszkva által függetlennek elismert két szakadár köztársaság vezetői segítségért fordultak Vlagyimir Putyin orosz elnökhöz az ukrán fegyveres erők „agressziójának” elhárításához. Gyenyisz Pusilin donyecki és Leonyid Paszecsnyik luhanszki vezető a Putyinnal előző nap aláírt barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződés alapján kért támogatást. A levélben megfogalmazott katonai segítségkérést a polgári áldozatok és a Donyec-medencei humanitárius katasztrófa elkerülésének szükségességével indokolták, valamint azzal, hogy Kijev szerintük a konfliktus erőszakos megoldására törekszik.³⁶

Putyin még aznap felhatalmazást kapott az orosz parlament felsőházától a fegyveres erők Oroszország határain kívül történő bevetéséhez. Az orosz törvényhozás két háza ugyanezen a napon egyhangúlag hagyta jóvá a megállapodásokat arról, hogy Moszkva megvédi Ukrajna szakadár területeit, amelyek függetlenségét előző nap ismerte el. A megállapodások lehetővé teszik Oroszország számára, hogy katonai bázisokat létesítsen a szakadár köztársaságokban, oda csapatokat vezényeljen, és ott közös védelmi állásokat vegyen fel.³⁷

Ez volt az alap arra, hogy az orosz katonai egységek február 24-én megtámadják Ukrajnát. A Kreml a 2014-es események alapján gyenge ellenállásra és gyors sikerre számított.

Az orosz támadás nem hirtelen döntés alapján kezdődött. Átfogó katonai gyakorlat ürügyén már idejekorán jelentős katonai csoportosítást hoztak létre Ukrajna határai mentén. Borisz Karpicskov egykori KGB-ügynök már január végén jelezte, hogy Putyin hadserege hamarosan támadásba lendül és lerohanja Ukrajnát.³⁸

Az eredmények azonban nem Moszkva számításait igazolták. Ennek több oka van:

- az orosz politikai és katonai vezetés nem készült fel arra, hogy a jelenlegi Ukrajna nem egyezik meg a 2014-es Ukrajnával sem politikailag, sem gazdaságilag, sem pedig az ország irányítása szempontjából. Ukrajna politikai élete konszolidálódott, az ország irányítása stabil;

³⁶ A szakadárak katonai segítséget kértek Vlagyimir Putyintól. Infostart, 2022. 02. 23. <https://infostart.hu/kulfold/2022/02/23/a-szakadarak-katonai-segitseget-kertek-vlagyimir-putyintol> (Letöltés időpontja: 2022. 05. 04.)

³⁷ Uo.

³⁸ Putyin demens és paranoid lehet, állapotát még a kollégái előtt is titkolják egy volt KGB-ügynök szerint. Szeretlek Magyarország, 2022. 05. 03. <https://www.szeretlekmagyarorszag.hu/hirek/putyin-demens-es-paranoid-lehet-allapotat-meg-a-kollegai-elott-is-titkoljak-egy-volt-kgb-ugynok-szerint/> (Letöltés időpontja: 2022. 05. 04.)

- az országban 2019-ben volt elnökválasztás, ahol egy aránylag fiatal (41 éves), politikában kevésbé jártas személy, Volodimir Zelenszkij több mint 73%-os eredménnyel nyerte meg az elnökválasztást, ami egy nagyon erős és nagyon határozott felhatalmazás;
- politikáját illetően a mögötte álló Nép Szolgája párt a legerősebb pártként több mint 43%-os eredménnyel jutott be a 2019-ben tartott parlamenti választások során az új ukrán parlamentbe;
- mind az elnök, mind a parlament jelentős többséggel rendelkezik, így az országot stabilan tudják irányítani;
- Zelenszkij mögött felsorakozott az ország lakossága, gyakorlatilag nincsenek belső viszályok (a szakadár területeket kivéve);
- a 2014-es események után gyorsan megjelentek és terjedtek az ukrán nemzeti érzelmek, láthatóvá tették az ukrán identitást, ami nemcsak a felszínen, hanem az emberek gondolkodásmódjában is jelentős változásokat hozott, a folyamatos háborús események fenntartották és növelték ezt az ukrán identitást, illetve az orosz ellenségkép jelenlétét.

1–2. kép *A nemzeti érzelem megnyilvánulása Ukrajna legmagasabb csúcsán, a Hoverlán (a szerző felvételei 2006-ban, illetve 2016-ban készültek)*

A Kreml arra készült, hogy az orosz támadás során Zelenszkijt gyorsan eltávolítsák a hatalomból. Egyszerűen likvidálják. Ehhez közel álltak az orosz speciális egységek, de megvalósítani nem sikerült.³⁹ Másodsorban arra számítottak, hogy Zelenszkij megijed, meghátrál és elmenekül az országból, magára hagyva Ukrajnát. Ez szintén nem következett be. Zelenszkij felvette a kesztyűt, beleállt a küzdelembe és példát mutatott a népének arról, hogy ellenálljanak az orosz agresszióknak. Ez szintén meglepte Moszkvát.

³⁹ Zelenszkij arról beszélt, a háború kitérése után rögtön likvidálni akarták az oroszok. Hang.hu, 2022. 04. 29. <https://hang.hu/kulfold/zelenszkij-arrol-beszelt-a-haboru-kitorese-utan-rogt-on-likvidalni-akartak-az-oroszok-140099> (Letöltés időpontja: 2022. 09. 28.)

Zelenszkij – akiről sokan azt gondolták, hogy egy másodrangú színész kevés politikai tapasztalattal – egy karakteres és jól felkészült személyként jelent meg a világ előtt. A kialakult kritikus helyzetben megfelelően tudott kommunikálni mind az ország lakossága, mind a világ országainak vezetői felé. Ehhez nyilván hozzásegítette színészi ismerete és jogi végzettsége, ami megkönnyítette eligazodását ebben a rendkívüli helyzetben. Ezek eredményeként jelentős ukrán ellenállás alakult ki az országban. Az ukrán fegyveres erők nem adták meg magukat, nem álltak át az orosz oldalra, hanem nagyon komoly ellenállást fejtettek ki az orosz betolakodókkal szemben. Tehát nem következett be az, ami az ukrán viszonyokat 2014-ben jellemezte.

Az orosz vezetés ezek után eszkalálta a háborús helyzetet. Egyre több katonát és haditechnikát irányított Ukrajnába. Szinte a teljes fronton támadásban voltak, ami ellen az ukránok egy-egy jelentősebb város vagy körzet környékén próbáltak védekezni.

Putyin a korábbi gondolatait félredobva már nem foglalkozott a civil lakosság életével, nem foglalkozott a célterület épségével. Rakétákkal, páncélosokkal gyakorlatilag válogatás nélkül támadtak minden területet, ahol civil objektumok, lakóházak, vagy akár egészségügyi intézmények is voltak. A kritikus infrastruktúra (vasút, közutak, hidak és egyéb katonai szempontból fontos objektumok) támadása szinte folyamatos. Tehát a korábbi hibrid háborús elképzelések a fegyveres erő szintjén folytatódtak, de eredmények alig jelentkeztek.

Az ukránok egy idő után több helyen ellentámadást indítottak, amihez morális és technikai segítség is érkezett. Egyrészt Zelenszkij felhívására egyre több ország támogatta az ukrán ellenállást katonai eszközökkel és fegyverekkel, valamint segítette a háborútól szenvedő ukrán népet segélyszállítmányokkal. A legfontosabb háttértámogatás azonban az, hogy az Európai Unió, a NATO és több más ország összezárt az agresszor ellen. Egyre több szankciót vezettek be Oroszország ellen. Egymás után több szankciós csomagot is elfogadtak, ami egyre szigorúbb gazdasági és pénzügyi feltételeket szabott Oroszország számára. Megszüntették az együttműködés jelentős részét, a nyugati cégek nagyobb része kivonult, emellett jelentősen korlátozták Oroszország nemzetközi banki tevékenységét. A Putyinhoz hű oligarchák komoly vagyonának, vagyontárgyainak és egyéb eszközeinek zárolásával, illetve lefoglalásával jelentős csapást mértek nemcsak mint oligarchákra, hanem mint Putyint támogató személyekre is.

MILYEN KÖVETKEZMÉNYEI LEHETNEK OROSZORSZÁGRA NÉZVE A HÁBORÚNAK?

Oroszország jelentősen elszigetelődik mind az európai államok, mind a világ többi országai között. Mint nagyhatalom vagy nagyhatalomként viselkedő ország szavahihetősége jelentősen csökken, és csak a hozzá hasonló politikai beállítottságú országok esetében várható együttműködés.

Oroszország elsősorban azért támadta meg Ukrajnát, hogy az nehozy csatlakozzon a NATO-hoz. Emiatt és az EU felé történő gazdasági és politikai közeledés megakadályozására próbálta bevonni az orosz érdekszférába gazdaságilag és politikailag is, ami az orosz fegyveres agresszió után abszolút lehetetlenné vált. Viszont Oroszország körül újabb NATO-államok megjelenése valószínűsíthető, ugyanis Finnország és Svédország feladni készül semlegeségét. Ha ez a két ország a NATO tagjává válik, akkor Oroszország északnyugati peremén is NATO-országok jelennek meg. Különösen Finnország félelme érthető, ugyanis a történelem során több orosz és szovjet agressziót is átélt, illetve jelentős területi veszteségeket szenvedett el a 20. században.

Az Európai Unió az orosz agresszió következtében elkezdte az orosz energiahordozók kiváltását más lehetőségekkel. Ezáltal jelentősen csökkenti függőségét a jövőben az orosz kőolajtól és földgáztól. Ezzel Oroszország jelentős bevételi forrástól, illetve politikai lehetőségétől esik el.

UKRAJNA HELYZETE

Az agresszió elősegíti és meggyorsítja Ukrajna közeledését Európa felé. Az ukránok is látják, hogy kelet felé nincsen lehetőségük az együttműködésre, ezért egyértelművé vált gazdasági és politikai irányuk. Felgyorsult az Európa és az Európai Unió felé történő orientálódás. Előtérbe kerül a társulási megállapodás aláírása, ami 2014-ben már majdnem megtörtént. Akkor az oroszbarát Janukovics elnök ezt nem tette meg – aminek ismertek a következményei.

Jelen állapot szerint egyértelmű, hogy Ukrajna az Európai Unió társult tagjává fog válni. Ezzel de jure is elindul az európai integrációs folyamat, ami Ukrajna függetlenségének és gazdasági önállóságának, illetve nagyobb gazdasági lehetőségeinek a biztosítékát nyújtja.

BEFEJEZÉS

Ukrajna Porosenko elnöksége (2014–2019) idején a donyecki események árnyékában csendes korrupcióban élte mindennapjait. Zelenszkij elnöksége alatt került szóba az esetleges NATO-együttműködés, ami mozgósította az orosz politikát. Nemcsak a NATO kérdése, de például az ukrán nyelvtörvény is negatívan hatott a kapcsolatokra.

Az új ukrán politikának a legfontosabb kérdésekben egyértelmű állásfoglalást kellett volna kialakítania.

1. Nem közeledünk a NATO felé, nem tervezzük a belépést a szervezetbe. Erős nemzetközi garanciákat akarunk az ország biztonsága és területi integritása megtartására. A garanciát vállalók többek között az ENSZ BT állandó tagjai. (Ez jelenleg már lehetetlen Oroszország miatt.)
2. A hatályos ukrán nyelvtörvény helyett új törvényt alkotunk, biztosítva az országban élő nemzetiségek anyanyelvi használatát. Ez növeli Ukrajna politikai elfogadottságát, javítja az országban élő nemzetiségek biztonságérzetét és lojalitását az állam felé.
3. Kiszámítható gazdaságpolitikát folytatunk, megbízható gazdasági partner vagyunk. Csökkentjük a korrupciót és a gazdasági bűnözést.
4. Kezdeményezzük az EU-val megkötendő társulási szerződés elfogadását. Hosszú távú politikánk lényege az EU politikai és gazdasági normáihoz történő közelítés, valamint a kiszámítható és következetes közigazgatás.

Ezen állásfoglalások megfogalmazása elmaradt, ami egyrészt ürügyet szolgáltatott Moszkvának az intervencióhoz, másrészt maga az intervenció járult hozzá ezen törekvések érvényre jutásához.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- A Krím 1954-es átadásának dokumentumai. Oroszvalosag.hu, 2014. 03. 19. <https://oroszvalosag.hu/?t1=tortenelem&hid=4814>
- A szakadárók katonai segítséget kértek Vlagyimir Putyintól. Infostart.hu, 2022. 02. 23. <https://infostart.hu/kulfold/2022/02/23/a-szakadarok-katonai-segitseget-kertek-vlagyimir-putyintol>

- Attar, Rob: *A vörös hajnal*. BBC History, VII. évf., 2017/11., 35–39.
- Csalódást okozott Ukrajna az Európai Uniónak. Hvg.hu, 2013. 11. 22. https://hvg.hu/vilag/20131122_ukrajna_eu_csalodas
- Cseke Péter Tamás: *Oroszország nem akar független Ukrajnát – egy konfliktussorozat kronológiája*. Maszol.ro, 2022. 01. 25. <https://maszol.ro/kulfold/Oroszország-nem-akar-fuggetlen-Ukrajnat-egy-konfliktussorozat-kronologiaja>
- Forman Balázs: *Oroszország válaszüton*. Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek, XIX. évf., 2022/1., 135–147. http://real.mtak.hu/141307/1/Strategiaifuzetek2022-1_135.pdf
- Holecz József: *A Krím-félsziget 2014. évi elfoglalásának kronológiája*. Hadtudományi Szemle, 2018/3., 68–85. <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/hsz/article/download/3824/3094/10522>
- Kulikov, Volodimir: *Miért pont Donyecknél van háború?* 444.hu, 2014. 12. 14. <https://444.hu/tldr/2014/12/14/miert-pont-a-donnal-van-haboru>
- Molnár Szabina: *Életbe lépett az új ukrán nyelvtörvény*. Index.hu, 2021. 01. 16. https://index.hu/kulfold/2021/01/16/karpatalja_ukrajna_kulhoni_magyarsag_nyelvtorveny/
- Rácz András: *Odamentek az orosz különleges erők, és megmondták, hogy ki lesz az új miniszterelnök*. 444.hu, 2018. 03. 18. <https://444.hu/tldr/2018/03/18/odamentek-az-orosz-kulonleges-erok-es-megmondtak-hogy-ki-lesz-az-uj-miniszterelnok>
- Serg Marco (Карпюк, Олександр): *Теория хаоса в гибридной войне – Доктрина Герасимова*. Петр и Мазепа, 15. 09. 2017. <https://petrimazepa.com/chaostheory.html>
- Szabó Gyula: *A kiéhezettett Ukrajna – a holodomor történelmük legnagyobb népiirtása volt*. Index.hu, 2022. 04. 17. <https://index.hu/gazdasag/2022/04/17/ukran-tortenelem-legnagyobb-nepirtasa/>
- Zelenszkij arról beszélt, a háború kitörése után rögtön likvidálni akarták az oroszok. Hang.hu, 2022. 04. 29. <https://hang.hu/kulfold/zelenszkij-arrol-beszelt-a-haboru-kitorese-utan-rogton-likvidalni-akartak-az-oroszok-140099>
- Герасимов, Валерий: *Ценность науки в предвидении*. Военно-промышленный курьер, 26. 02. 2013. <https://vpk-news.ru/articles/14632>
- Гончар, Михаил et al.: *Гибридная война Кремля против Украины и ЕС: энергетический компонент*. Центр „Стратегія XXI”, 27. 10. 2014. <https://geostrategy.org.ua/analitika/analitichna-zapyska/gybrydnaaya-voyna-kremlya-protyv-ukrainy-y-es-energetycheskyu-komponent>
- Корниенко, Софья: *Пиджак рвется по шву*. Радио Свобода., 26. 04. 2014. <https://www.svoboda.org/a/25362031.html>
- Определение современного российского конфликта: как Кремль развязывает войну? Научно-исследовательский доклад № 15, Общество Генри Джексона, Июнь 2018 года. <https://freerussiahouse.org/wp-content/uploads/2019/01/ContemporaryConflict-Ru.pdf>
- Путин, Владимир: *Россия и меняющийся мир*. Московские новости, 27. 02. 2014. <https://www.mn.ru/politics/78738>
- ЭНЕРГЕТИЧЕСКАЯ СТРАТЕГИЯ РОССИИ НА ПЕРИОД ДО 2020 ГОДА. КонсультантПлюс, 28. 08. 2003. http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_87926/67a85f9e2b4e8015de2c5b72ee1c71c37a562946/